

Zienswijze gemeente Lopik op het concept UPLG

Inhoud

Bestuurlijke samenvatting.....	3
1. Inleiding	4
1.1 Agrarische sector in de gemeente Lopik	4
1.2 Aanleiding en motivatie voor het indienen van een zienswijze	4
2. Algemene bevindingen en aandachtspunten.....	5
2.1 Rol van de gemeente Lopik in de uitvoering van het UPLG	5
2.2 Groene Hart – Lopik.....	5
2.3 Maatwerk en differentiatie	6
2.4 Realisme en uitvoerbaarheid	6
2.5 Eenduidigheid van uitgangspunten, begrippen en verhouding tot Europese kaders.....	6
2.6 Participatie en betrokkenheid van agrarische ondernemers.....	7
2.7 Geestelijke gezondheid en maatschappelijke impact	7
2.8 Instrumentarium	8
3. Zienswijze per thema	9
3.1 Water en bodem	9
3.2 Natuur	9
3.3 Klimaat	10
3.4 Landbouw.....	10
3.4.1 Melkveehouderij	11
3.4.2 Fruitteelt.....	12
3.5. Stikstofemissie.....	12
3.6 Innovaties	13
4. Samenvattend overzicht van verzoeken	14
4.1 Governance, rolverdeling en omgevingsverordening.....	14
4.2 Gebiedsgericht werken, Groene Hart en maatwerk	14
4.3 Uitvoerbaarheid, fasering en middelen	14
4.4 Juridische duidelijkheid en rechtszekerheid	14
4.5 Participatie, maatschappelijke impact en mentale gezondheid	15
4.6 Instrumentarium	15
4.7 Water en bodem.....	15
4.8 Natuur	16
4.9 Klimaat	16
4.10 Landbouw, stikstof en innovatie	16

Bestuurlijke samenvatting

De gemeente Lopik heeft kennisgenomen van het Ontwerp-Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) en onderschrijft de noodzaak om te werken aan verbetering van natuur, waterkwaliteit, klimaat en bodem. Tegelijkertijd constateert de gemeente dat de uitwerking van het UPLG, met name voor agrarische gemeenten in het Groene Hart, leidt tot een stapeling van opgaven en verplichtingen die het handelingsperspectief voor agrarische ondernemers juridisch, economisch en maatschappelijk onder druk zet.

Lopik is een uitgesproken agrarische gemeente met een sterke grondgebonden melkveehouderij en fruitteelt. Melkveehouderij vindt voor een groot deel plaats op veengronden waar watersystemen sturend zijn. In het Ontwerp UPLG wordt het landelijk gebied van Lopik onder de noemer veenweidegebied geschaard. In werkelijkheid is het gebied gedifferentieerd met bv klei op veen gebieden en stroomruggen. De genoemde generieke maatregelen voor veenweidegebied sluiten onvoldoende aan bij deze gedifferentieerde omstandigheden.¹ De gemeente ziet risico's voor de uitvoerbaarheid, rechtszekerheid en evenredigheid van het beleid, alsmede voor het draagvlak in het gebied.

Een belangrijk aandachtspunt vormt het ontbreken van juridische duidelijkheid over vergunningverlening, met name voor bedrijven zonder geldige natuurvergunning, terwijl tegelijkertijd vergaande reducties en aanvullende verplichtingen worden verwacht. Ook het instrumentarium (zoals de stikstofbank, grondstrategie en subsidieregelingen) biedt in de huidige vorm onvoldoende zekerheid en vertrouwen.

Daarnaast benadrukt de gemeente de maatschappelijke impact van het UPLG. De onzekerheid over toekomstperspectief leidt tot toenemende druk op agrarische ondernemers en hun gezinnen. Lopik acht het noodzakelijk dat naast ecologische doelen ook economische haalbaarheid en maatschappelijke effecten structureel worden meegewogen.

De gemeente Lopik roept de provincie op om het UPLG verder uit te werken vanuit gebiedsgericht maatwerk, met duidelijke juridische kaders, een uitvoerbaar instrumentarium en een realistisch ontwikkelperspectief voor de landbouw als drager van het landelijk gebied.

¹ Omdat niet het hele weidegebied van de gemeente Lopik tot het veenweidegebied in de strikte zin behoort, leest u in deze zienswijze meestal “(veen-)weidegebied”. Dat ziet dus op het gehele weidegebied. Daar waar staat “veenweidegebied” ziet dat op dat deel van de gemeente waar de grondslag bestaat uit veen met een eventueel kleidek tot maximaal 40 centimeter.

1. Inleiding

1.1 Agrarische sector in de gemeente Lopik

De gemeente Lopik kent een uitgesproken agrarisch karakter en maakt onderdeel uit van het Groene Hart. Het landelijk gebied wordt in belangrijke mate bepaald door uitgestrekte polders met klei-, klei-op-veen-, kleidek-op-veen en veengronden, een open landschap, een fijnmazig slotenstelsel en een hoge grondwaterstand. De grondsoorten zijn sturend voor zowel het landgebruik als de agrarische bedrijfsvoering en brengen, met name in de veenweidegebieden, specifieke opgaven met zich mee zoals bodemdaling, waterbeheer en broeikasgasemissies.

De agrarische sector binnen de gemeentegrenzen wordt gedomineerd door grondgebonden melkveehouderij en in mindere mate fruitteelt. Het merendeel van de agrarische bedrijven betreft familiebedrijven die al generaties lang in het gebied actief zijn. Deze bedrijven beheren het grootste deel van het agrarisch areaal en vervullen een belangrijke rol in het onderhoud van het landschap, watergangen en kades.

De fruitteeltbedrijven in de gemeente Lopik zijn veelal kleinschalige boomgaarden en gespecialiseerde bedrijven. Deze sector draagt bij aan de diversiteit van het agrarisch landschap en de lokale economie. Daarnaast zijn in beperkte mate bedrijven actief in jongvee-opfok, akkerbouw en loonwerk, vaak in combinatie met of ondersteunend aan de melkveehouderij.

De agrarische sector levert een belangrijke bijdrage aan de lokale en regionale economie, zowel direct via werkgelegenheid als indirect via toeleveranciers, verwerkende industrie en adviesdiensten. Tegelijkertijd staat de sector voor aanzienlijke uitdagingen op het gebied van stikstof, klimaat, waterkwaliteit, biodiversiteit en bodemdaling.

Binnen de gemeente Lopik zijn agrariërs actief betrokken bij gebiedsprocessen en samenwerkingsverbanden, onder andere in het kader van het UPLG, het veenweidebeleid en diverse duurzaamheidsinitiatieven. Hierbij wordt gewerkt aan toekomstbestendige bedrijfsmodellen waarin economische vitaliteit wordt gecombineerd met maatschappelijke en ecologische doelstellingen.

1.2 Aanleiding en motivatie voor het indienen van een zienswijze

De gemeente Lopik dient een zienswijze in op het Ontwerp-Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) omdat dit programma ingrijpende gevolgen heeft voor het landelijk gebied, de agrarische sector en de sociaaleconomische structuur binnen de gemeentegrenzen. De gestelde opgaven en maatregelen op het gebied van stikstof, water, bodem, klimaat en natuur hebben grote impact op onze agrarische ondernemers.

De gemeente acht het van groot belang dat het UPLG voldoende rekening houdt met de gebiedsspecifieke kenmerken van Lopik, waaronder de bodemopbouw, de grondgebonden melkveehouderij en fruitteelt, en de sterke samenhang tussen landbouw, waterbeheer en landschap. De generieke benadering en gekozen sturingsmechanismen in het Ontwerp-UPLG sluiten naar het oordeel van de gemeente onvoldoende aan bij deze lokale omstandigheden en kunnen leiden tot knelpunten in uitvoerbaarheid, haalbaarheid en draagvlak.

Met deze zienswijze vraagt de gemeente Lopik nadrukkelijk aandacht voor de economische en maatschappelijke effecten van het UPLG op agrarische ondernemers en het platteland. De gemeente ziet risico's voor de bedrijfscontinuïteit van landbouwbedrijven en daarmee voor het

beheer van het landschap en de vitaliteit van het buitengebied, wanneer maatregelen onvoldoende perspectief en duidelijkheid bieden voor de lange termijn.

Daarnaast wil de gemeente benadrukken dat in Lopik reeds wordt gewerkt aan gebiedsgerichte oplossingen via lopende gebiedsprocessen en samenwerkingsverbanden. Het gaat daarbij om de pilot WIS Polsbroek en het gebiedsproces Willigen Langerak. Het is van belang dat het UPLG ruimte biedt voor maatwerk en experimenteerruimte, en aansluit bij deze bestaande initiatieven in plaats van deze te doorkruisen.

Verder vraagt de gemeente aandacht voor de juridische borging en uitvoeringslogica van het UPLG. Voor Lopik is het essentieel dat het programma bijdraagt aan een daadwerkelijk vergunningverlenend perspectief voor agrarische ondernemers en dat de voorgestelde maatregelen leiden tot juridisch houdbare oplossingen voor de stikstofproblematiek.

Tot slot wil de gemeente Lopik met deze zienswijze constructief bijdragen aan de verdere uitwerking van het UPLG. De zienswijze is bedoeld als een inhoudelijke en oplossingsgerichte reactie, gericht op het verbeteren van het programma en het versterken van het perspectief voor een toekomstbestendig landelijk gebied.

2. Algemene bevindingen en aandachtspunten

2.1 Rol van de gemeente Lopik in de uitvoering van het UPLG

De gemeente Lopik is in de uitvoering van het UPLG een gebiedspartner die zorgt voor de lokale vertaling van provinciale doelen naar concrete maatregelen in het landelijk gebied. Vanuit haar rol onder de Omgevingswet verbindt Lopik het UPLG met het gemeentelijk omgevingsplan, vergunningverlening en gebiedsprocessen. De gemeente faciliteert en begeleidt gebiedsgerichte samenwerking met agrariërs, waterschap en andere partijen, met bijzondere aandacht voor veenweide, waterbeheer, klimaatadaptatie en landbouwperspectief. Daarnaast vervult Lopik een belangrijke rol in het versterken van de relatie tussen stad en land, het realiseren van groenblauwe dooradering en het combineren van opgaven. Binnen de kaders van de provinciale Omgevingsverordening zorgt de gemeente voor een zorgvuldige en uitvoerbare toepassing op lokaal niveau.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- bij de verdere uitwerking en toepassing van de Omgevingsverordening nadrukkelijk aandacht te hebben voor uitvoerbaarheid, maatwerk en samenhang met gemeentelijke omgevingsplannen;
- gemeenten tijdig en inhoudelijk aan de voorkant te betrekken bij wijzigingen van de Omgevingsverordening die direct doorwerken in vergunningverlening en ruimtelijke afwegingen en dit niet alleen met de formele procedure te doen;
- bij de uitvoering van het UPLG voldoende ruimte te laten voor gebiedsspecifieke oplossingen met passende instrumenten en ondersteuning voor gemeenten.

2.2 Groene Hart – Lopik

Het Ontwerp-UPLG schetst voor het Groene Hart een toekomstbeeld waarin water, bodem, natuur en landbouw in samenhang worden ontwikkeld. De gemeente Lopik herkent deze ambitie, maar constateert dat de uitwerking voor Lopik te abstract blijft. Zonder nadere

concretisering bestaat het risico dat generieke uitwerkingen onvoldoende aansluiten bij de lokale situatie en lopende gebiedsprocessen.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- de ontwikkelrichting voor het Groene Hart concreet te vertalen naar Lopik;
- Lopik te erkennen als een (deels veenweide-)gemeente met een eigen dynamiek;
- ruimte te laten voor gebiedseigen oplossingen;
- landbouw als blijvende drager van landschap en economie te borgen.

2.3 Maatwerk en differentiatie

Het Ontwerp-UPLG benoemt maatwerk per landschap als uitgangspunt. De gemeente Lopik onderschrijft dit, maar constateert dat deze ambitie onvoldoende concreet en afdwingbaar is uitgewerkt. Binnen het Groene Hart bestaan grote verschillen in bodemopbouw, waterhuishouding en agrarische structuur. De gemeente ziet het risico dat generieke doelen en maatregelen, ondanks de benoemde ambitie, in de praktijk uniform worden toegepast.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- maatwerk niet alleen beleidsmatig te benoemen, maar expliciet te verankeren in de uitvoeringssystematiek;
- maatwerk ook in de vorm van ruilverkaveling en het ontwikkelen van nieuwe bedrijfslocaties een plek te geven;
- differentiatie binnen het Groene Hart mogelijk te maken op gemeentelijk en regionaal niveau;
- te voorkomen dat generieke maatregelen zonder nadere afweging worden toegepast in gemeenten zoals Lopik.

2.4 Realisme en uitvoerbaarheid

Het Ontwerp-UPLG bevat ambitieuze doelstellingen voor de periode 2026–2035. De gemeente constateert dat deze doelen in samenhang ingrijpend zijn en grote aanpassingen vragen van agrarische ondernemers en (mede-)overheden. Hoewel aandacht wordt besteed aan uitvoering en fasering, blijft onvoldoende inzichtelijk hoe de doelen binnen tijd, middelen en uitvoeringscapaciteit gerealiseerd kunnen worden.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- de uitvoerbaarheid van doelen en maatregelen expliciet (economisch) te onderbouwen;
- realistische fasering toe te passen, afgestemd op de draagkracht van het gebied;
- meer duidelijkheid te geven over beschikbaar instrumentarium, ondersteuning en middelen.

2.5 Eenduidigheid van uitgangspunten, begrippen en verhouding tot Europese kaders

Het Ontwerp-Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) positioneert zich op het grensvlak van beleid en uitvoering en is als zelfbindend kader onder de Omgevingswet van betekenis voor vergunningverlening, omgevingsplannen en handhaving. De gemeente Lopik constateert dat hierdoor onduidelijkheid ontstaat over de juridische doorwerking van doelen en maatregelen voor gemeenten en agrarische ondernemers.

Het Ontwerp-UPLG is gebaseerd op Europese kaders, waaronder de Kaderrichtlijn Water en de Vogel- en Habitatrichtlijn. De gemeente onderschrijft het belang van naleving van deze richtlijnen. Daarnaast ontstaat de indruk dat strengere normen en afwijkende beoordelingsmethodieken worden gehanteerd dan op Europees niveau gebruikelijk is, zonder dat steeds inzichtelijk wordt gemaakt waarom deze noodzakelijk en proportioneel zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval bij emissie-eisen die aan de fruitsector worden gesteld. Met betrekking tot de fruitteelt is in Provinciale Staten van Utrecht de motie 'M26-2 Maatwerk voor de fruitteelt' aangenomen. Deze motie roept op tot maatwerk voor de sector en wij vragen om bij dit maatwerk ook de emissie-eisen te betrekken.

Daarbij wijst de gemeente op het evenredigheidsbeginsel in het Unierecht, dat vereist dat bij de uitvoering van Europese verplichtingen wordt gekozen voor de minst ingrijpende maatregel die geschikt is om het doel te bereiken. Het is onduidelijk of deze afweging expliciet is gemaakt bij de keuze voor concrete normen, zoals de norm van 40 kg/ha, en waarom minder ingrijpende alternatieven niet zijn gekozen.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie daarom om:

- helder te onderscheiden welke doelen en normen rechtstreeks voortvloeien uit Europese verplichtingen en welke berusten op provinciale beleidskeuzes;
- expliciet te maken welke onderdelen van het UPLG juridisch doorwerken naar vergunningverlening, omgevingsplannen en handhaving;
- te motiveren in hoeverre gehanteerde normen en beoordelingsmethodieken aansluiten bij Europese kaders en waar daarvan gemotiveerd wordt afgeweken;
- toe te lichten hoe het Europese evenredigheidsbeginsel is toegepast bij normen zoals 40 kg/ha, en waarom niet is gekozen voor minder ingrijpende alternatieven;
- inzichtelijk te maken hoe proportionaliteit en gebiedsspecificiteit zijn meegewogen, mede gelet op de gevolgen voor (veen-)weidegebieden.

2.6 Participatie en betrokkenheid van agrarische ondernemers

De gemeente onderschrijft het belang dat de provincie hecht aan participatie en samenwerking. Tegelijkertijd constateert zij dat participatie in het Ontwerp-UPLG vooral procedureel is ingevuld en dat de inhoudelijke invloed van agrarische ondernemers en gemeenten beperkt blijft. Voor een gebied als Lopik, waar reeds wordt gewerkt in gebiedsprocessen, is het van belang dat een gezamenlijk handelingsperspectief de basis van deze processen.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- participatie structureel en inhoudelijk te borgen in de verdere uitwerking;
- bestaande gebiedsprocessen als uitgangspunt te nemen;
- ruimte te bieden voor een gebiedseigen aanpak binnen de gebiedsgerichte benadering.

2.7 Geestelijke gezondheid en maatschappelijke impact

Het UPLG heeft een grote impact op agrarische ondernemers en hun gezinnen. De gemeente constateert dat de stapeling van regelgeving, onzekerheid over vergunningverlening en gebrek aan toekomstperspectief leidt tot stress en gevoelens van machteloosheid. Dit raakt niet alleen de economische positie van bedrijven, maar ook de geestelijke gezondheid en sociale samenhang in het buitengebied.

Binnen de Regiodeal De Waarden van het Groene Hart heeft de gemeente ruimte gemaakt voor gesprekken met inwoners en ondernemers, maar zij kan deze opgave niet alleen dragen. Het feit dat bij provinciale toelichtingen expliciet wordt verwezen naar hulpinstanties voor agrariërs onderstreept de urgentie.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- een brede economische en maatschappelijke impactanalyse te faciliteren
- De mentale en maatschappelijke impact op boeren en tuinders en hun gezinnen expliciet mee te wegen bij beleidskeuzes
- hiervoor op korte termijn middelen beschikbaar te stellen;
- hierbij gezamenlijk met gemeenten en gebiedspartijen op te trekken en snel te starten met acties en ondersteuning.

2.8 Instrumentarium

Voor het realiseren van de doelen van het UPLG is een samenhangend en effectief instrumentarium van groot belang. De gemeente constateert dat beschreven instrumenten, zoals de stikstofbank, grondstrategie, subsidieregelingen en ruimtelijk instrumentarium, in de praktijk onvoldoende effectief en transparant zijn en onvoldoende vertrouwen genieten in het gebied.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- ruimte te bieden om bestaande instrumenten, waaronder de stikstofbank, aan te passen in overleg met gebiedspartners;
- samen met gemeenten te werken aan een alternatieve grondstrategie en effectievere vormen van (programma)financiering;
- nieuwe instrumenten gezamenlijk te ontwikkelen en het instrumentarium expliciet als gedeelde verantwoordelijkheid te positioneren.

3. Zienswijze per thema

In dit hoofdstuk gaat de gemeente Lopik per thema inhoudelijk in op het Ontwerp-UPLG. Daarbij wordt steeds beschreven hoe de provinciale ambities en maatregelen uitwerken in de lokale context van Lopik en welke aandachtspunten en risico's de gemeente daarbij ziet. De gemeente benadrukt dat de hieronder benoemde thema's sterk met elkaar samenhangen en dat maatregelen binnen één thema directe gevolgen kunnen hebben voor andere opgaven, met name voor de agrarische sector en de uitvoerbaarheid in het (veen-)weidegebied.

3.1 Water en bodem

Water en bodem vormen in het Ontwerp-UPLG een leidend principe voor ruimtelijke keuzes. De provincie zet in op verbetering van de waterkwaliteit, herstel van het watersysteem en het afremmen van bodemdaling, met name in veenweidegebieden. De gemeente Lopik onderschrijft het belang van deze doelen, maar constateert dat de voorgestelde maatregelen ingrijpende gevolgen kunnen hebben voor agrarische bedrijfsvoering, landschapsbeheer en leefbaarheid.

Voor Lopik zijn water- en bodemmaatregelen nauw verweven met grondgebruik, weidegang en de economische haalbaarheid van agrarische bedrijven. Aanpassingen in waterpeilen kunnen directe effecten hebben op emissies, opbrengsten en mogelijkheden voor beweiding. De gemeente constateert dat deze effecten in het Ontwerp-UPLG onvoldoende zijn uitgewerkt naar de lokale situatie.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- peilaanpassingen af te stemmen op lokale en gebiedsspecifieke omstandigheden;
- de uitvoerbaarheid van water- en bodemmaatregelen voor agrarische ondernemers nadrukkelijk mee te wegen;
- ook de indirecte effecten van peilverhogingen, zoals beperkingen voor weidegang en mogelijke toename van emissies, expliciet te betrekken;
- de economische gevolgen van maatregelen voor agrarische ondernemers inzichtelijk en afweegbaar te maken.

3.2 Natuur

Het Ontwerp-UPLG zet stevig in op natuurherstel, Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland (NNN), weidevogelgebieden en de Groen Blauwe Dooradering (GBDA).. In de gemeente Lopik landen deze opgaven grotendeels in agrarisch gebied. De gemeente erkent het belang van natuurdoelen en pleit voor een integrale uitwerking van natuur, landbouw en landschapsbeheer. Onze zorg is dat er geen gelden beschikbaar zijn voor het beheer van natuur en landschap. Dit geldt in het bijzonder voor de realisatie van de NNN in het gebied van de Lek. De bestemming 'natuur' is al geruime tijd toegekend, maar het geld voor aankoop en realisatie lijkt onzeker. Dit leidt tot de vraag hoe uitvoerbaar de toegekende bestemming is binnen de looptijd van het bestemmingsplan/omgevingsplan.

Agrarische ondernemers vervullen in Lopik een belangrijke rol in het beheer van het landschap en het behoud van biodiversiteit. De gemeente ziet het risico dat natuurdoelen onvoldoende uitvoerbaar worden wanneer zij los van agrarische bedrijfsvoering worden benaderd, hetgeen kan leiden tot verlies aan draagvlak en economische schade.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- natuurdoelen gebiedsgericht en realistisch uit te werken, met oog voor lokale omstandigheden;
- landbouw en natuur integraal te benaderen in plaats van als afzonderlijke opgaven;
- de uitvoerbaarheid van maatregelen voor agrarische ondernemers nadrukkelijk mee te wegen;
- de economische gevolgen voor agrarische bedrijven expliciet te betrekken;
- duidelijkheid te bieden over de consequenties voor vergunningverlening.

3.3 Klimaat

De klimaatopgave richt zich in het Ontwerp-UPLG sterk op veenweidegebieden, onder meer via maatregelen gericht op het beperken van CO₂-uitstoot uit veenbodems. Voor Lopik zijn deze klimaatdoelen onlosmakelijk verbonden met water- en bodembeheer en hebben zij directe gevolgen voor agrarische bedrijfsvoering.

De gemeente ziet het risico dat klimaatmaatregelen eenzijdig worden ingezet zonder voldoende aandacht voor economische haalbaarheid, bedrijfscontinuïteit en samenloop met andere opgaven. Zo kan peilverhoging weidegang van melkkoeien beperken en daarmee ammoniakemissie verhogen. Dit kan leiden tot knelpunten in de uitvoering en verminderde investeringsbereidheid.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- klimaatmaatregelen integraal te benaderen in samenhang met water, bodem en landbouw;
- realistische emissiereductiepaden te hanteren die aansluiten bij gebiedsspecifieke omstandigheden;
- ruimte te bieden voor innovatie en doelsturing;
- de uitvoerbaarheid en economische gevolgen voor agrarische ondernemers nadrukkelijk mee te wegen.

3.4 Landbouw

Landbouw wordt in het Ontwerp-UPLG benoemd als volwaardig thema en als drager van het landelijk gebied. De gemeente Lopik onderschrijft dit uitgangspunt, maar constateert dat de uitwerking van het UPLG leidt tot een stapeling van opgaven en verplichtingen die het handelingsperspectief voor agrarische ondernemers juridisch en economisch uiterst onzeker maakt.

In het UPLG komen onder meer het (Europese) mestbeleid, generieke emissiereducerende maatregelen, verhoging van de waterstand in het veenweidegebied en aanvullende verplichtingen vanuit de Omgevingsverordening samen. Tegelijkertijd ontbreekt juridische duidelijkheid over de houdbaarheid van bestaande en toekomstige vergunningen zolang geen proefprocedures zijn doorlopen. Daarbij is onvoldoende geborgd hoe langjarige economische stabiliteit en financiering voor bedrijven worden zeker gesteld.

Voor agrarische bedrijven die momenteel niet beschikken over een geldige natuurvergunning ontstaat hierdoor een situatie waarin wel reducties en bijdragen aan natuurherstel worden verlangd, maar innovatie en aanpassing van de bedrijfsvoering veelal vergunningplichtig zijn en vergunningverlening zeer beperkt mogelijk is. Tegelijkertijd worden aanvullende verplichtingen aangekondigd, zoals bemestingsbeperkingen rond Natura 2000-gebieden en emissienormen per

dierplaats. Dit kan ertoe leiden dat bedrijven productiecapaciteit of rendement moeten reduceren zonder dat duidelijk is of en wanneer dit via vergunningverlening of innovatie kan worden gecompenseerd. De gemeente acht deze situatie juridisch kwetsbaar, mede in het licht van het evenredigheidsbeginsel en de vereiste rechtszekerheid.

Gelet op de ligging van Lopik in het (veen-)weidegebied acht de gemeente het noodzakelijk dat binnen het UPLG expliciet ruimte wordt geboden voor gebiedsgericht maatwerk en uitzonderingen waar generieke maatregelen onevenredig uitwerken.

Gezien de grote opgaven in het gebied is het van belang om na te denken over het verschuiven van functies. Op dit moment is geen bufferzone voorzien bij het N2000 gebied Uiterwaarden Lek bij Willigen Langerak. Wij waarderen dat langs de Lek in de gemeente Lopik geen bufferzone is ingesteld. Op basis van de te verwachten dynamiek van stoppende bedrijven en van positie wisselende gronden is het toch belangrijk voldoende mogelijkheden te hebben voor grondaankoop en het verplaatsen van bedrijven. Dat betekent concreet: bedrijven op afstand plaatsen van de natuur. Wij zien grondstrategie als een van de belangrijkste sleutels om het gebied toekomstbestendig te maken. Daar hoort ook het ontwikkelen van nieuwe bedrijfslocaties bij.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- landbouw expliciet te blijven positioneren als drager van het landelijk gebied en dit te borgen in zowel het UPLG als de uitwerking in de Omgevingsverordening;
- voor de grondgebonden melkveehouderij in het (veen-)weidegebied een juridisch en economisch houdbaar ontwikkelperspectief te bieden, inclusief gebiedsgericht maatwerk;
- maatwerk ook in de vorm van ruilverkaveling en het ontwikkelen van nieuwe bedrijfslocaties een plek te geven;
- duidelijkheid te verschaffen over ontwikkelruimte, vergunningverlening en de juridische houdbaarheid van innovatie, zodat van ondernemers niet langdurig reducties worden verlangd zonder reëel en toetsbaar perspectief op legalisatie of compensatie.

3.4.1 Melkveehouderij

De melkveehouderij is van groot belang voor het (veen-)weidegebied van Lopik, zowel vanuit economisch en landschappelijk perspectief als voor het beheer van het open agrarische cultuurlandschap. De in het Ontwerp-UPLG voorgestelde maatregelen hebben potentieel verstrekende gevolgen voor deze sector.

In het kader van het Ontwerp-UPLG zijn door verschillende landbouworganisaties presentaties verzorgd waarin wordt gereflecteerd op de uitgangspunten, onderbouwing en uitvoerbaarheid van het voorgestelde beleid. Hierin worden vragen gesteld over de verhouding tussen Europese verplichtingen en provinciale beleidskeuzes, de gekozen systematiek voor stikstof en emissiereductie en de gevolgen daarvan voor grondgebonden melkveehouderijbedrijven.

De gemeente herkent de behoefte aan nadere duiding van deze onderwerpen en constateert dat het Ontwerp-UPLG op onderdelen onvoldoende expliciet maakt welke maatregelen juridisch noodzakelijk zijn en welke voortkomen uit provinciale beleidsruimte. Tevens bestaat behoefte aan meer duidelijkheid over het perspectief voor blijvende melkveehouderijbedrijven, met name in (veen-)weidegebieden waar meerdere opgaven samenkomen.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- inzichtelijk te maken welke onderdelen van het stikstof- en emissiebeleid rechtstreeks voortvloeien uit Europese verplichtingen en welke het gevolg zijn van aanvullende provinciale beleidskeuzes;
- toe te lichten hoe de gekozen systematiek en doelstellingen voor emissiereductie zich verhouden tot de diversiteit binnen de grondgebonden melkveehouderij en de gebiedsspecifieke omstandigheden in (veen-)weidegebieden;
- nader te verduidelijken welk perspectief het Ontwerp-UPLG biedt aan blijvende melkveehouderijbedrijven, onder meer ten aanzien van waterpeilmaatregelen, vergunningverlening en investeringszekerheid;

3.4.2 Fruitteelt

De fruitteelt in Lopik en omgeving is kapitaalintensief, sterk plaatsgebonden en levert een belangrijke bijdrage aan voedselvoorziening, werkgelegenheid en het agrarisch landschap. De sector heeft reeds vergaand ingezet op emissiereductie, geïntegreerde teelt en verduurzaming.

De gemeente constateert dat extra generieke maatregelen zonder maatwerk onvoldoende recht doen aan deze inspanningen en kunnen leiden tot onevenredige bedrijfsschade. Zonder nadere uitwerking en maatwerk dreigt het verdwijnen van een economisch en maatschappelijk waardevolle sector. Wij zijn blij met de eerdergenoemde motie Maatwerk voor de fruitteelt en vragen u nadrukkelijk deze motie tot uitvoer te brengen.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- af te zien van een generieke verhoging van het waterpeil tot 40 cm -mv in fruitteeltgebieden en te kiezen voor maatwerk, bijvoorbeeld door kleinere peilvakken en lagere peilen toe te passen;
- in het UPLG expliciet te erkennen dat fruitteelt maatwerk vergt binnen het water- en bodembeleid, mede gezien de omvang van investeringen en lange afschrijvingstermijnen;
- geen bovenwettelijke provinciale aanscherping op het nationale beleid voor gewasbeschermingsmiddelen door te voeren, zodat fruitteeltbedrijven niet onevenredig worden belast.

3.5. Stikstofemissie

Het Ontwerp-UPLG voorziet in een forse reductie van stikstofemissies, waarbij voor de landbouwsector wordt uitgegaan van een reductie van 46%. Agrarische ondernemers krijgen daarbij in eerste instantie ruimte om maatregelen te nemen. Indien deze reductie onvoldoende wordt gerealiseerd, wordt een generieke doelnorm van maximaal 40 kg ammoniakemissie per hectare geïntroduceerd.

De gemeente constateert dat het hanteren van deze norm kan betekenen dat bestaande natuurvergunningen feitelijk buiten werking worden gesteld, waardoor een groot deel van de agrarische bedrijven opnieuw vergunningsplichtig wordt. De juridische uitwerking en overgangsregelingen zijn hierbij onvoldoende duidelijk.

Daarnaast bestaat onduidelijkheid over de gehanteerde referentiesituatie voor stikstof, de verschuiving van het referentiejaar en de betrouwbaarheid van beschikbare gegevens. Omdat de reductie een collectieve provinciale doelstelling betreft, kan een individueel bedrijf dat aan zijn eigen doel voldoet alsnog worden geconfronteerd met aanvullende verplichtingen, hetgeen investeringsbereidheid belemmert.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- de generieke doelnorm van maximaal 40 kg ammoniakemissie per hectare te heroverwegen;
- toe te lichten hoe het Europese evenredigheidsbeginsel is toegepast bij normen zoals 40 kg/ha, en waarom niet is gekozen voor minder ingrijpende alternatieven;
- indien wordt vastgehouden aan deze norm, flexibiliteit in te bouwen door uit te gaan van een meerjarig gemiddelde en gebiedsspecifieke omstandigheden;
- de juridische onderbouwing van deze norm, de wijze van aanpassing of intrekking van bestaande vergunningen en het overgangsrecht helder en toetsbaar te beschrijven.

3.6 Innovaties

Innovatie is een belangrijk instrument om stikstofemissies te reduceren en bij te dragen aan toekomstbestendige landbouw. De gemeente constateert echter dat de borging en erkenning van innovaties in het Ontwerp-UPLG onvoldoende concreet zijn uitgewerkt.

Bij agrarische ondernemers en financiers bestaat onzekerheid over de vraag of innovaties daadwerkelijk meetellen in emissiereductie, terwijl veel innovaties vergunningsplichtig zijn en vergunningverlening onder druk staat. Dit leidt tot terughoudendheid in investeringen en belemmert de gewenste transitie.

Gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- samen met gemeenten en de sector een overzicht op te stellen van erkende en kansrijke innovaties;
- als provincie aan te sluiten bij de initiatieven die wij met betrekking tot innovatie in de regiodeal 'Waarden van het Groen Hart' uitvoeren;
- zorg te dragen voor borging van de werking en effecten van innovaties, zodat deze aantoonbaar meetellen in emissiereductie;
- op korte termijn het gesprek te openen over juridische en beleidsmatige erkenning van innovaties, teneinde investeringszekerheid te vergroten.

4. Samenvattend overzicht van verzoeken

Onderstaand overzicht bevat een integrale en thematisch geordende samenvatting van alle verzoeken die de gemeente Lopik in deze zienswijze aan de provincie Utrecht richt. Dit overzicht dient ter ondersteuning van de bestuurlijke en ambtelijke besluitvorming en laat de onderlinge samenhang tussen de verschillende thema's zien. De verzoeken zijn niet nieuw, maar vormen een bundeling en herhaling van de eerder in dit document uitgewerkte standpunten.

4.1 Governance, rolverdeling en omgevingsverordening

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- bij de verdere uitwerking en toepassing van de Omgevingsverordening nadrukkelijk aandacht te hebben voor uitvoerbaarheid, maatwerk en samenhang met gemeentelijke omgevingsplannen;
- gemeenten tijdig, structureel en inhoudelijk te betrekken bij wijzigingen van de Omgevingsverordening die direct doorwerken in vergunningverlening, omgevingsplannen en ruimtelijke afwegingen;
- bij de uitvoering van het UPLG voldoende ruimte te laten voor gebiedsspecifieke oplossingen, met passende instrumenten en ondersteuning voor gemeenten.

4.2 Gebiedsgericht werken, Groene Hart en maatwerk

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- de ontwikkelrichting voor het Groene Hart concreet te vertalen naar de lokale situatie van Lopik;
- Lopik expliciet te erkennen als (deels) veenweidegemeente met een eigen bodem-, water- en landbouwdynamiek;
- maatwerk niet alleen beleidsmatig te benoemen, maar expliciet te verankeren in de uitvoeringssystematiek;
- differentiatie binnen het Groene Hart mogelijk te maken op gemeentelijk en subregionaal niveau;
- te voorkomen dat generieke maatregelen zonder nadere afweging worden toegepast in gemeenten zoals Lopik;
- landbouw te borgen als blijvende drager van landschap en economie.

4.3 Uitvoerbaarheid, fasering en middelen

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- de uitvoerbaarheid van doelen en maatregelen expliciet en transparant (economisch en praktisch) te onderbouwen;
- realistische fasering toe te passen, afgestemd op de draagkracht van het gebied en de sector;
- duidelijkheid te geven over beschikbaar instrumentarium, ondersteuning en financiële middelen;
- gemeenten structureel te ondersteunen bij de uitvoering van het UPLG.

4.4 Juridische duidelijkheid en rechtszekerheid

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- begrippen, doelen en maatregelen eenduidig en consistent te definiëren;
- expliciet te maken welke onderdelen van het UPLG juridisch doorwerken naar vergunningverlening, omgevingsplannen en handhaving; Daarbij gaat het om stikstofopgaven, natuur- en klimaatdoelen.
- helderheid te bieden over de relatie tussen het UPLG, de Omgevingsverordening en vergunningverlening;
- te borgen dat beleid en uitvoering voldoen aan de beginselen van rechtszekerheid en evenredigheid; daarbij is het van belang dat duidelijk is wanneer het wel goed gaat en wanneer niet, en op basis van welke grootheden en berekeningen dit wordt geconstateerd;
- expliciet te onderscheiden welke doelen en normen juridisch verplicht voortvloeien uit Europese regelgeving en welke berusten op provinciale beleidsruimte;
- inzichtelijk te maken hoe bij normstelling en maatregelen het Europese evenredigheidsbeginsel is toegepast, inclusief de afweging van minder ingrijpende alternatieven;
- de motivering van strengere normen dan Europees gebruikelijk expliciet en toetsbaar te onderbouwen.

4.5 Participatie, maatschappelijke impact en mentale gezondheid

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- participatie structureel en inhoudelijk te borgen in de verdere uitwerking van het UPLG;
- bestaande gebiedsprocessen als uitgangspunt te nemen;
- een brede economische en maatschappelijke impactanalyse te faciliteren, waarin ook de mentale belasting van agrarische ondernemers wordt betrokken;
- hiervoor op korte termijn middelen beschikbaar te stellen;
- gezamenlijk met gemeenten en gebiedspartijen op te trekken bij de opvolging van deze analyse.

4.6 Instrumentarium

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- ruimte te bieden om bestaande instrumenten, waaronder de stikstofbank, aan te passen in overleg met gebiedspartners;
- te zorgen voor meer transparantie en bestuurlijke borging van de werking van de stikstofbank;
- samen met gemeenten te werken aan een robuuste en proactieve grondstrategie;
- toe te werken naar effectievere vormen van (programma)financiering die aansluiten bij gebiedsprocessen;
- nieuwe instrumenten gezamenlijk met gemeenten en gebiedspartners te ontwikkelen en het instrumentarium expliciet als gedeelde verantwoordelijkheid te positioneren.

4.7 Water en bodem

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- peilaanpassingen af te stemmen op lokale en gebiedsspecifieke omstandigheden;

- de uitvoerbaarheid van water- en bodemmaatregelen voor agrarische ondernemers nadrukkelijk mee te wegen;
- ook indirecte effecten van peilverhogingen, zoals beperkingen voor weidegang en mogelijke emissie-effecten, expliciet te betrekken;
- de economische gevolgen van maatregelen voor agrarische ondernemers inzichtelijk en afweegbaar te maken.

4.8 Natuur

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- natuurdoelen gebiedsgericht en realistisch uit te werken;
- landbouw en natuur integraal te benaderen;
- de uitvoerbaarheid van maatregelen voor agrarische ondernemers nadrukkelijk mee te wegen;
- de economische gevolgen voor agrarische bedrijven expliciet te betrekken;
- duidelijkheid te bieden over de gevolgen van natuurmaatregelen voor vergunningverlening.

4.9 Klimaat

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- klimaatmaatregelen integraal te benaderen in samenhang met water, bodem en landbouw;
- realistische emissiereductiepaden te hanteren die aansluiten bij gebiedsspecifieke omstandigheden;
- ruimte te bieden voor innovatie en doelsturing;
- de uitvoerbaarheid en economische gevolgen voor agrarische ondernemers nadrukkelijk mee te wegen.

4.10 Landbouw, stikstof en innovatie

De gemeente Lopik verzoekt de provincie om:

- landbouw expliciet te blijven positioneren als drager van het landelijk gebied en dit te borgen in zowel het UPLG als de uitwerking in de Omgevingsverordening;
- voor de grondgebonden melkveehouderij in het (veen-)weidegebied een juridisch en economisch houdbaar ontwikkelperspectief te bieden, inclusief gebiedsgericht maatwerk;
- duidelijkheid te verschaffen over ontwikkelruimte, vergunningverlening en de juridische houdbaarheid van innovatie;
- de generieke doelnorm van maximaal 40 kg ammoniakemissie per hectare te heroverwegen;
- indien wordt vastgehouden aan deze norm, flexibiliteit in te bouwen door uit te gaan van meerjarige gemiddelden en gebiedsspecifieke omstandigheden;
- de juridische onderbouwing van deze norm, de wijze van aanpassing of intrekking van bestaande vergunningen en het overgangsrecht helder en toetsbaar te beschrijven;
- samen met gemeenten en de sector een overzicht op te stellen van erkende en kansrijke innovaties;

- zorg te dragen voor borging van de werking en effecten van innovaties, zodat deze aantoonbaar meetellen in emissiereductie;
- op korte termijn het gesprek te openen over juridische en beleidsmatige erkenning van innovaties, teneinde investeringszekerheid te vergroten.
- de keuze voor generieke normen zoals 40 kg/ha expliciet te relateren aan Europese verplichtingen, inclusief een onderbouwing waarom minder ingrijpende alternatieven niet volstaan;
- transparant te maken hoe proportionaliteit en gebiedsspecificiteit zijn meegewogen bij de vertaling van Europese doelen naar provinciaal beleid.